

ORIGINAL ARTICLE

Predicting the Teaching Style and Quality of Teachers' Interpersonal Relationships Based on Thematic Relationships

Chiman Molaei

Master of Educational Sciences, Islamic Azad University of Saqqez, Saqqez, Iran.

Correspondence:

Chiman Molaei

Email:

chiman1985mov@iausdj.ac.ir

Received: 05/Jan/2026

Revised: 05/Feb/2026

Accepted: 20/Mar/2026

Published: 21/Mar/2026

How to cite

Molaei, C. (2026). Predicting the Teaching Style and Quality of Teachers' Interpersonal Relationships Based on Thematic Relationships. *Education and Exploration in Learning, Behavior and Cognition*, 2 (1), 49-58.

(<https://doi.org/10.30473/elc.2026.77942.1016>)

ABSTRACT

The aim of the present study was to predict the teaching style and quality of teachers' interpersonal relationships based on thematic relationships. Therefore, the research method is correlational. The statistical population of this study includes all elementary school teachers in Saqqez city in 1403, which is 648 people. Therefore, Morgan's table was used to determine the sample size, and 242 people were selected on this basis. Data were collected through the Bell Object Relations and Reality Testing Inventory (BORRTI), the Quality of Relationships Inventory (QRI), and the Palouse and Maricoto Teaching Styles Questionnaire, and were analyzed using SPSS version 21 through descriptive and inferential statistics. According to the results of this study, in order to increase the quality of interpersonal relationships, especially among teachers who are in contact with the young generation and the future of society, it is necessary to reduce issues such as social incompetence, narcissism, insecure attachment, and alienation, in order to increase the quality of interpersonal relationships. On the other hand, since every research has limitations, the limitation of this research is that the findings cannot be generalized to teachers from other regions, educational levels, or different types of schools. The results of the study indicate that thematic relationships have the ability to predict teaching style and the quality of interpersonal relationships inversely. The findings of the present study indicate that academic engagement can be predicted by secure attachment. Moreover, interpersonal relationships, as a fundamental component of effective communication skills, play a significant role in fulfilling individuals' social and emotional needs. The more capable individuals are of establishing effective and constructive communication, the stronger and healthier their interpersonal relationships become, both within the family environment and in the workplace. Conversely, the inability to develop effective and positive relationships with others may result in failure, reduced achievement, depression, and a range of other psychological and emotional difficulties.

KEY WORDS

Teaching Style, Quality of Interpersonal Relationships, Thematic Relationships.

آموزش و کاوش در یادگیری، رفتار و شناخت

سال دوم، شماره اول، بهار ۱۴۰۵ (۴۹-۵۸)

<https://doi.org/10.30473/elc.2026.77942.1016>

«مقاله پژوهشی»

پیش‌بینی سبک تدریس و کیفیت روابط بین فردی معلمان بر اساس روابط موضوعی

چیمین مولائی

کارشناسی ارشد علوم تربیتی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد
سقز، سقز، ایران.

نویسنده مسئول:

چیمین مولائی

رایانامه: chiman1985mov@iausdj.ac.ir

چکیده

هدف از پژوهش حاضر بررسی اثربخشی آموزش مهارت‌های اجتماعی، هیجانی و رفتاری بر نگرش‌های ناکارآمد و ارتباط مؤثر با همسالان در دانش‌آموزان مبتلا به اختلال ارتباط اجتماعی بود. روش پژوهش نیمه‌آزمایشی با طرح پیش‌آزمون و پس‌آزمون با گروه آزمایش و کنترل بود. جامعه آماری شامل دانش‌آموزان پسر پایه ششم ابتدایی شهر تهران در سال تحصیلی ۱۴۰۳-۱۴۰۴ بود. حجم نمونه تعداد ۳۰ نفر به شیوه هدفمند انتخاب و به صورت تصادفی در دو گروه آزمایش (۱۵ نفر) و گروه کنترل (۱۵ نفر) جایگزین شدند. داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار SPSS و از شاخص‌ها و روش‌های آمار توصیفی (فراوانی، درصد، میانگین و انحراف استاندارد) و سپس از آمار استنباطی برای بدست آوردن تحلیل کوواریانس تفسیر شدند. برای غربال اختلال ارتباط اجتماعی، دانش‌آموزان مدنظر با توجه به ملاک‌های تشخیص در DSM-5-TR، مصاحبه تشخیصی و نظر معلمان تعیین شدند و برای ارزیابی متغیرها از پرسشنامه‌های نگرش‌های ناکارآمد کودکان و نوجوانان دوالساندرو و بورتون (۲۰۰۶) و پرسشنامه ارتباط با همسالان کودکان ماورولی (۲۰۰۸) استفاده شد. گروه آزمایش در ۱۲ جلسه ۶۰ دقیقه‌ای (حضور) تحت آموزش مهارت‌های اجتماعی، هیجانی و رفتاری قرار گرفتند. یافته‌های پژوهش نشان داد که با کنترل پیش‌آزمون بین گروه آزمایش و کنترل در نگرش‌های ناکارآمد ($P < 0.005$ و $F = 8.25$) و ارتباط مؤثر با همسالان ($P < 0.015$ و $F = 6.12$) مبتلا به اختلال ارتباط اجتماعی تفاوت معنادار وجود دارد؛ مهارت‌های اجتماعی، هیجانی و رفتاری بر کاهش نگرش‌های ناکارآمد و افزایش رابطه مؤثر با همسالان در افراد مبتلا به اختلال ارتباط اجتماعی مؤثر بوده است. از اینرو می‌توان برای بهبود ضعف مهارت‌های ارتباطی نوجوانان مبتلا به اختلال ارتباط اجتماعی از مداخلات مبتنی بر آموزش مهارت‌های اجتماعی، هیجانی و رفتاری استفاده کرد.

واژه‌های کلیدی

مهارت‌های اجتماعی، هیجانی و رفتاری، نگرش‌های ناکارآمد، ارتباط مؤثر با همسالان، اختلال ارتباط اجتماعی.

استناد به این مقاله:

رعیت‌پور لحاقی، مرجان و صفاری‌نیا، مجید (۱۴۰۵). پیش‌بینی سبک تدریس و کیفیت روابط بین فردی معلمان بر اساس روابط موضوعی. آموزش و کاوش در یادگیری، رفتار و شناخت، ۲(۱)، ۴۸-۵۸. <https://doi.org/10.30473/elc.2026.77942.1016>

حق انتشار این مستند، متعلق به نویسندگان آن است. ۱۴۰۵ ©. ناشر این مقاله، دانشگاه پیام نور است.

این مقاله تحت گواهی زیر منتشر شده و هر نوع استفاده غیرتجاری از آن مشروط بر استناد صحیح به مقاله و با رعایت شرایط مندرج در آدرس زیر مجاز است.

Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International license (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>)

مقدمه

با پیچیده شدن روزافزون جوامع امروزی به طور حتم رسالت سازمان‌ها در جهت برآورده شدن انتظارات جوامع حساس و بااهمیت‌تر می‌شود. آنچه امروز در بین اهل فنون به اتفاق نظر به یقین تبدیل شده است، نفس اساسی انسان به عنوان گرداننده اصلی سازمان‌ها است (مقیانی، ۱۳۸۰). از آنجایی که روش تدریس در اصل خود یک نوع برقراری ارتباط می‌باشد و این ارتباط چون از ویژگی‌های شخصی هر فرد تأثیرپذیر است؛ لذا برای همه افراد با دانش یکسان به‌طور گوناگون برقرار می‌شود. از سوی دیگر، با توجه به حساسیت تدریس و اینکه ارتباط، پایه‌ی تدریس می‌باشد و برگرفته از مسائل روان‌شناختی است و مسائل روان‌شناختی برگرفته از مسائل درونی است پس اکتسابی نیست و ربطی به دانش و یادگیری انواع کلاس‌های تدریس ندارد لذا با توجه به هزینه‌های درسی آموزش و پرورش به برگزاری سمینارها و کارگاه‌های دانش‌افزایی مختلف اختصاص داده می‌شود ولی صرفاً به بهبود تکنیک‌ها توجه می‌شود و بخش اعظم مسائل ارتباطی و تدریس که تحت تأثیر مسائل روان‌شناختی است متأسفانه توجه چندانی نمی‌شود. این تحقیق با توجه بر اینکه روابط موضوعی^۱ هستند ارتباط ما با دنیای پیرامونمان را دربر می‌گیرد و تقریباً تمامی کنش‌های اجتماعی و ارتباطی در بزرگسالی در اصل در کودک و تحت تأثیر الگوهای ارتباطی که همان مراقبان اولیه (یعنی افرادی که نیازهای اولیه کودک را تأمین می‌کنند) و به‌خصوص مادر می‌باشد به صورت ناخودآگاه در فرد درونی شده‌اند و این الگوها به صورت ناهشیار در موقعیت‌های گوناگون عمل می‌کند و به صورت مرتب این الگوها به صورت فعال درمی‌آیند (شریفی درآمدی، ۱۳۸۸).

درباره مفهوم تدریس تعاریف زیادی ارائه شده است به طور کلی می‌توان گفت که تدریس همانا "انتقال دانش"، "ایجاد آگاهی بیشتر"، "درس دادن" و شکل‌دهی معرفت و دانش، می‌باشد. شاید یکی از نارسای‌های تعریف اغوی تدریس، نادیده گرفتن ارتباط آن با یادگیری باشد. اگرچه تدریس و یادگیری دو مقوله‌ی مجزا از یکدیگرند، اما باید گفت که تدریس با یادگیری همراه است یا باید باشد. روشن کردن مفهوم تدریس در نوشته‌ای کوتاه و قابل قبول، کاری بس مشکل است. صاحب‌نظران در نوشته‌های مختلف، روش تدریس را به شکل‌های گوناگون تعریف نموده‌اند. از بین تعاریف موجود به نظر می‌رسد که کار انجام‌یافته

توسط گیج^۲ (۱۹۶۹ و ۱۹۷۵) کامل‌تر است که در زیر به آن اشاره می‌شود. "روش تدریس، الگوهای رفتاری معلم است که تکرارپذیر است، قابلیت استفاده در تمامی موضوعات درسی را دارد، به بیش از یک معلم اختصاص دارد و به امر یادگیری ارتباط می‌یابد". روش‌های تدریس را می‌توان بر مبنای نوع فعالیت به "معلم‌محوری" و "فراگیر محوری" تقسیم نمود. بر مبنای منطق و نحوه‌ی ارائه، آنها را به روش‌های مستقیم و غیرمستقیم طبقه‌بندی کرد. در واقع می‌توان، تدریس یکطرفه را تدریس خطی و تدریس دوطرفه را غیرخطی نامید. الگوهای غیرخطی، یا شیوه‌های فعال در روش‌هایی مانند حل مسئله و مباحثه دیده می‌شوند و به مثلث پویای تدریس نیز معروفند (شعبانی، ۱۴۰۳). روش‌های تدریس بر مبنای نقش خود، توسط صاحب‌نظران چون بروی^۳ (۱۹۷۱)، ریزمن و گاسفیلد^۴ (۱۹۶۴) و اکسلرور^۵ (۱۹۷۳) به تدریس ابتکاری- هوشمندانه، ابداعی- نبوغی و رشد و محبت طبقه‌بندی شده‌اند. وگیج (۱۹۷۵) نیز روش‌های تدریس را بر مبنای مناسب بودن آنها به تعداد فراگیران، طبقه‌بندی کرده است (فتحی‌آذر، ۱۳۹۹). روش‌های برقراری ارتباط با دیگران نقش تعیین‌کننده‌ای در زندگی دارد. ارتباط میان فردی نوعی از ارتباط انسانی است که معمولاً بین دو یا چند نفر برقرار می‌گردد. این نوع ارتباط در کلاس درس از اهمیت زیادی برخوردار است. در واقع جنبه‌های مؤثر روابط میان فردی و ارتباط در کلاس برای یادگیری دانش‌آموزان از جنبه‌های مهم ذهنی کم اهمیت‌تر نیستند (معزبان، ۱۳۹۸).

مقصود از روابط موضوعی، روابط بین شخص است. اصطلاح موضوع که واژه‌ای تخصصی و ابداع فروید است، به هر آن چیزی اشاره دارد که نیازی را برآورده می‌سازد. در معنایی گسترده‌تر، موضوع به شخص یا شیء با اهمیتی اشاره دارد که موضوع یا هدف احساسات و سائق‌های یک فرد است. فروید نخستین بار در بحث از سائق‌های غریزی و در زمینه روابط اولیه مادر- فرزند از اصطلاح موضوع استفاده کرد. این واژه در ترکیب با روابط، روابط بین شخصی اشاره دارد و حاکی از بقایای درونی روابط گذشته‌ای است که تعاملات کنونی فرد با دیگران را شکل می‌دهد (شریفی درآمدی، ۱۳۸۸). نظریه روابط موضوعی بر این باور است که الگوهای ارتباطی و تجربه‌های هیجانی افراد، بر نحوه تعامل آنان

2. Gage

3. Brody

4. Reisman and Gosfield

5. Exceller

با دیگران اثر می‌گذارد؛ بنابراین، نوع ارتباط معلم با دانش‌آموزان نیز می‌تواند بازتابی از ساختارهای روانی و الگوهای ارتباطی او باشد (تراورنیش و لازاریدس^۱، ۲۰۲۵).

با توجه به اینکه تحقیقی به طور مستقیم نه در داخل و نه در خارج از کشور در این خصوص انجام نشده است اما با این وجود برخی از تحقیقاتی که تا حدودی با این موضوع در ارتباط است از جمله؛ احمدی و رضایی (۱۴۰۴) نشان دادند که سبک تدریس تعاملی معلمان با افزایش صمیمیت، اعتماد و کیفیت روابط بین‌فردی دانش‌آموزان رابطه مثبت و معنادار دارد. همچنین محمدی و کریمی (۱۴۰۳) گزارش کردند که جو عاطفی کلاس و مهارت‌های ارتباطی معلمان، نقش تعیین‌کننده‌ای در احساس تعلق و انگیزش تحصیلی دانش‌آموزان دارد. نتایج این مطالعات بیانگر آن است که کیفیت روابط بین‌فردی در کلاس درس، صرفاً یک عامل جانبی نیست، بلکه بخشی اساسی از فرایند یادگیری و رشد روانی دانش‌آموزان محسوب می‌شود. بدخشی خارخار و همکاران (۱۴۰۰) در تحقیقی با عنوان رابطه روابط موضوعی و سبک دلبستگی با درگیری تحصیلی در دانشجویان دانشگاه آزاد زنجان نشان‌دهنده رابطه معنادار منفی بین درگیری تحصیلی و روابط موضوعی و همچنین بین درگیری تحصیلی و سبک دلبستگی اجتنابی برقرار است. بر همین اساس می‌توان ادعا کرد روابط موضوعی و سبک دلبستگی سهم بسزایی در درگیری تحصیلی دانشجویان دارد. قنادزادگان و همکاران (۱۳۹۹) در تحقیقی نشان دادند که پس از انجام مداخله، نمرات روابط بین فردی، رفتارهای خود تخریب‌گری و سازمان شخصیت در گروه مداخله به صورت معنی‌داری در مقایسه با گروه کنترل کاهش یافت. معزبان (۱۳۹۸) نشان داد که مؤلفه‌های روابط موضوعی می‌تواند مهارت‌های ارتباطی و سبک‌های حل تعارض را پیش‌بینی کند. در همین راستا، فیشر^۲ و همکاران (۲۰۲۶) بیان کردند که ادراک معلمان از هیجان‌های دانش‌آموزان و نحوه پاسخ‌دهی هیجانی آنان، نقش مهمی در شکل‌گیری تعاملات آموزشی مثبت دارد. معلمانی که توانایی بیشتری در همدلی، تنظیم هیجان و شناخت نیازهای روانی دانش‌آموزان دارند، فضای آموزشی مطلوب‌تری ایجاد می‌کنند. همچنین سون^۳ و همکاران (۲۰۲۶) نشان داد که صمیمیت میان معلم و دانش‌آموز و توانایی تنظیم هیجان‌های بین‌فردی، سبب افزایش اعتماد، مشارکت

آموزشی و کیفیت یادگیری می‌شود. این یافته‌ها با نظریه روابط موضوعی همسو است؛ زیرا در این نظریه، روابط ایمن و مبتنی بر اعتماد، زیربنای رشد هیجانی و اجتماعی افراد تلقی می‌شود. بویسه^۴ و همکاران (۲۰۲۶) تأکید کردند که توسعه حرفه‌ای معلمان در حوزه روابط بین‌فردی می‌تواند به بهبود سلامت روانی دانش‌آموزان و کیفیت تدریس منجر شود. هرسوگ^۵ (۲۰۲۳) در تحقیقی نشان داد که روان‌درمانی روابط موضوعی کوتاه‌مدت در کاهش مشکلات بین‌فردی اثربخش است و در نهایت مک‌کارتی^۶ (۲۰۱۹) در تحقیقی با عنوان اثربخشی مؤلفه‌های روابط موضوعی بر فرآیند خودشناسی انسجامی، نشان داد برنامه مؤلفه‌های روابط موضوعی، خودشناسی انسجامی را افزایش می‌دهد.

در این عصر که عصر انفجار دانش و اطلاعات است، آموزش و پرورش نیازمند معلمان اثربخش می‌باشد و با جذب و به‌کارگیری و تربیت معلمان اثر بخش در اهداف خود موفق خواهد شد. لذا با توجه به اهمیت تدریس و انتقال دانش در ارتقای دانش‌آموزان و نیز اینکه خود سبک‌های تدریس متأثر از عوامل گوناگونی از جمله روابط متقابل می‌باشد که تأثیر روابط اولیه کودکی معلمان بر روابط متقابل و نیز سبک تدریس به کار برده توسط معلم پیردازد. چرا که سبک تدریس معلم قطعاً بر میزان یادگیری دانش‌آموزان تأثیر بسزایی خواهد داشت و به‌طبع موفق‌ترین تدریس، تدریسی است که بیشترین میزان یادگیری در فراگیران به وجود آید. در همین راستا مساله اصلی پژوهش حاضر پیش‌بینی سبک تدریس و کیفیت روابط بین‌فردی معلمان بر اساس روابط موضوعی می‌باشد. همچنین فرضیات پژوهش شامل این موارد می‌باشد:

- مؤلفه‌های روابط موضوعی، سبک تدریس معلمان را پیش‌بینی می‌کند.

- مؤلفه‌های روابط موضوعی، کیفیت روابط بین‌فردی معلمان را پیش‌بینی می‌کند.

روش

در این پژوهش از روش همبستگی استفاده شد. لذا در این نوع پژوهش رابطه میان متغیرها بر اساس هدف پژوهش مورد بررسی قرار می‌گیرد. جامعه آماری این پژوهش شامل کل معلمان

4. Buyse
5. Hersoug
6. Mccarthy

1. Trauernicht & Lazarides
2. Fischer
3. Sun

و واقعیت‌آزمایی بل مورد تحقیق قرار گرفت و با آلفای کرونباخ خرده‌مقیاس‌ها از ۰/۶۵ برای بی‌کفایتی اجتماعی تا ۰/۸۶ برای بیگانگی تأیید شد (هادی‌نژاد و همکاران، ۱۳۹۳). جهت بررسی روایی این پرسشنامه در این پژوهش از روایی صوری و تأیید استاد راهنما استفاده گردید و برای پایایی از آلفای کرونباخ استفاده شد که مقدار محاسبه شده برابر ۰/۸۸ به دست آمده است.

پرسشنامه کیفیت روابط بین فردی

یکی از بهترین ابزارهایی که برای سنجش کیفیت روابط ساخته شده است پرسشنامه کیفیت روابط (QRI^۵) است که در سال ۱۹۹۱ توسط پیرس و همکارانش در سال ۱۹۹۱ ایجاد گردید. این پرسشنامه دارای ۲۵ ماده است. در ارزشیابی آن از ۴ درجه به صورت هیچ، کم، متوسط و زیاد استفاده شده است. اجتماعی ادراک شده (۷ آیتم)، تعارض‌های بین فردی (۱۲ آیتم) و عمق روابط (۶ آیتم) از زیرمقیاس‌های آن به شمار می‌آید.

نمره گذاری: برای نمره گذاری پرسشنامه کیفیت روابط (QRI) باید ابتدا به گزینه هیچ نمره ۱، کم نمره ۲، متوسط نمره ۳ و زیاد نمره ۴ بدهید. سپس زیر مقیاس‌ها را به ترتیب زیر به دست بیاورید. ماده‌های وارونه: سوالات ۸ تا ۱۹ به صورت وارونه نمره‌گذاری می‌شوند.

تحلیل (تفسیر) بر اساس میزان نمره پرسشنامه: بدین منظور لازم است نمره‌های به دست آمده جمع شده و براساس آن تصمیم گرفت. لازم به ذکر است در تعداد ۱۰ پرسشنامه ضروری است که امتیازها در ۱۰ ضرب گردد.

روایی و پایایی: جهت اعتبارسنجی نتایج از متخصصین روان‌شناسی کمک گرفته می‌شود. همچنین پایایی به روش بازآزمایی ۰/۸۴۰ برای کل پرسشنامه و برای خرده‌مقیاس بالای ۰/۷ به دست آمد (حسینی قدمگاهی، ۱۳۷۶). جهت بررسی روایی این پرسشنامه در این پژوهش از روایی صوری و تأیید استاد راهنما استفاده گردید و برای پایایی از آلفای کرونباخ استفاده شد که مقدار محاسبه شده برابر ۰/۷۱ به دست آمده است.

- پرسشنامه استاندارد سبک‌های تدریس پالوز و

ماریکوتو ۲۰۱۳

پرسشنامه سبک‌های تدریس توسط پالوز و ماریکوتو (۲۰۱۳) جهت سنجش سبک‌های تدریس بر اساس هوش موفق استرنبرگ

دوره‌ای ابتدایی شهرستان سقز در سال ۱۴۰۳ می‌باشد که تعداد آنها ۶۴۸ نفر است. لذا برای تعیین حجم نمونه از جدول مورگان استفاده شد که بر اساس جدول مورگان تعداد ۲۴۲ نفر انتخاب و پرسشنامه‌ها پخش و مورد بررسی قرار گرفت.

ابزار اندازه‌گیری

- پرسشنامه روابط موضوعی (BORRTI):

بل پرسشنامه روابط موضوعی (BORRTI)^۱ و واقعیت‌آزمایی را در سال ۱۹۹۵ طراحی نمود. جایی که تعدادی برابر پرسشنامه به سنجش روابط موضوعی و سنجش واقعیت‌آزمایی اختصاص داده شده است. هنگامی که هدف بررسی کیفیت روابط موضوعی است، سوالات مربوط به روابط موضوعی قابل استفاده است؛ که خرده‌مقیاس بی‌کفایتی (SI)^۲، خودمیان‌بینی (EGO)^۳، دلبستگی (IA)^۴، و بیگانگی (ALN) در این بخش دسته‌بندی می‌شود. این دسته موارد به بی‌اعتمادی در روابط و دوری از ایجاد صمیمیت مربوط می‌شود. خودمیان‌بینی متشکل از بی‌اعتمادی به دیگران در کنار اعمال قدرت به دیگران باعث ایجاد خودمیان‌بینی می‌گردد.

نمره‌گذاری پرسشنامه: بدین شکل می‌باشد که برای هر سوال دو گزینه بله و خیر مطرح می‌گردد. گزینه بله و گزینه خیر نمره صفر را اخذ خواهد کرد. نمره‌گذاری معکوس: در این پرسشنامه، سوالات ۱، ۷، ۸، ۱۵، ۲۱، ۳۰، ۳۷، ۴۲، ۴۵ به صورت معکوس نمره‌گذاری می‌شوند. یعنی افرادی که گزینه بله را در این سوالات انتخاب کنند نمره ۰ و افرادی که گزینه خیر را انتخاب کنند نمره ۱ خواهند گرفت. روایی و پایایی پرسشنامه: بل ضریب پایایی مقیاس روابط موضوعی را با فاصله زمانی دو هفته را بین ۰/۵ تا ۰/۹۱ و با فاصله زمانی سیزده هفته، بین ۰/۶۴ تا ۰/۸۲ گزارش کرده است. همچنین بل ۱۹۹۵ همبستگی بالایی بین مقیاس روابط موضوعی و مقیاس درجه‌بندی فشرده روانپزشکی BPRS، مقیاس نشانگان مثبت و منفی MMPI، SCL- 90- R، PANSS و اندازه‌های فیزیولوژیکی گزارش کرده است. این پرسشنامه توسط قلی‌زاده (۱۳۸۸) در دو مرحله‌ای دو هفته‌ای با عنوان موضوع بررسی رابطه پدر با کیفیت روابط موضوعی اجرا شد که حاصل آن بدین شرح است: بیگانگی ۰/۶۲، دلبستگی ناایمن ۰/۶۳، خودمیان‌بینی ۰/۸۴، و بی‌کفایتی ۰/۶۲. همچنین در سال ۹۰-۸۹ در نمونه‌های ایرانی ویژگی‌های روان‌سنجی نسخه فارسی پرسشنامه روابط موضوعی

1. Bell Object Relations and Reality Testing Inventory
2. Social Incompetence
3. Egocentricity
4. Insecure Attachment

5. Quality of relationship inventory

یافته‌ها

یافته‌های توصیفی ویژگی‌های آزمودنی‌ها و چگونگی پاسخگویی آنها به پرسشنامه‌ها به شرح زیر است. تعداد کل آزمودنی‌ها ۲۴۲ نفر هستند که از این تعداد، ۸۶ نفر مرد (۳۶ درصد) و ۱۵۶ نفر زن (۶۴ درصد) از کل نمونه آماری را تشکیل می‌دهند. همچنین اکثریت آزمودنی‌ها دارای مدرک لیسانس هستند (۸۷ درصد) و حداقل آزمودنی‌ها دکترا با (۲ درصد) می‌باشند.

جدول شماره ۱ آمار توصیفی روابط موضوعی و مؤلفه‌های آن، متغیر سبک تدریس و کیفیت روابط بین فردی را به تفکیک نشان می‌دهد. بر اساس نتایج، بیشترین میانگین در مؤلفه خود میان‌بینی و کمترین میانگین مربوط به مؤلفه بیگانگی می‌باشد. در بین متغیرها بیشترین میانگین در متغیر کیفیت روابط بین فردی برابر ۶۳/۶۵ و کمترین میانگین مربوط به روابط موضوعی برابر ۳۳/۸۴ می‌باشد نتایج کامل در جدول آمده است.

طراحی و تدوین شده است، که شامل تعداد ۲۰ سوال و ۴ مؤلفه سبک تدریس مولد، عملی، تحلیلی و خلاق می‌گردد. جهت سنجش سبک‌های تدریس از طیف پنج‌گزینه‌ای لیکرت با سؤالاتی مانند (در تدریس بر موقعیت‌های خلاق تمرکز می‌کنم جایی که بتوانم حافظه دانش‌آموزانم را تقویت کنم) استفاده شده است.

روایی و پایایی پرسشنامه: دنبال این است که یک ابزار اندازه‌گیری تا چه حد چیزی را اندازه می‌گیرد که ما فکر می‌کنیم (سرمد و همکاران، ۱۴۰۳). اعراب شیبانی و آخوندی (۱۳۹۶) روایی محتوایی و صوری و ملاکی این پرسشنامه را مناسب ارزیابی کرده‌اند. قابلیت اعتماد یا پایایی یک ابزار به معنای درجه ثبات آن در اندازه‌گیری هر آنچه اندازه می‌گیرد، می‌باشد. به بیانی دیگر، اینکه ابزار اندازه‌گیری در شرایط یکسان تا چه اندازه نتایج یکسانی به دست می‌دهد (سرمد و همکاران، ۱۴۰۳). جهت بررسی روایی این پرسشنامه در این پژوهش از روایی صوری و تایید استاد راهنما استفاده گردید و برای پایایی از آلفای کرونباخ استفاده شد که مقدار محاسبه‌شده برابر ۰/۷۵ به دست آمده است.

جدول ۱. آمار توصیفی متغیر روابط موضوعی و مؤلفه‌های آن، متغیر سبک تدریس و کیفیت روابط بین فردی

متغیر	مؤلفه‌ها	تعداد	میانگین	انحراف استاندارد	واریانس
روابط موضوعی	بی‌کفایتی اجتماعی	۲۴۲	۱۱/۳۵	۳/۲۶	۱۰/۶۳۸
	خود میان‌بینی	۲۴۲	۱۳/۲۶	۳/۶۸	۱۳/۵۵۰
	دلبستگی ناایمن	۲۴۲	۶/۲۵	۲/۱۰	۴/۴۴۷
	بیگانگی	۲۴۲	۲/۹۶	۱/۵۷	۲/۴۸۰
سبک تدریس	کل	۲۴۲	۳۳/۸۴	۹/۵۶	۹۱/۴۷
	سبک تدریس	۲۴۲	۴۸/۸۳	۷/۲۱	۵۲/۰۱۴
	کیفیت روابط بین فردی	۲۴۲	۶۳/۶۵	۱۵/۰۵	۲۲۶/۶۲۵

($P \geq 0/05$) معنی‌دار نمی‌باشند. از این رو می‌توان گفت که توزیع داده‌های به‌دست آمده از پرسشنامه در بین نمونه با توزیع آن در جامعه نرمال است.

در آزمون نرمال بودن داده‌ها فرض صفر چنین است که توزیع داده‌ها از توزیع نرمال تبعیت می‌کند و فرض مقابل برخلاف این امر دلالت دارد. همان‌طور که در جدول شماره فوق مشاهده می‌گردد. آماره Z کولموگروف-اسمیرنوف برای همگی در سطح

جدول ۲. آزمون کولموگروف-اسمیرنوف برای فرض نرمال بودن جامعه

متغیر	مقدار Z کولموگروف-اسمیرنوف	سطح معنی‌داری
روابط موضوعی	۰/۰۷۲	۰/۳۹۲
سبک تدریس	۰/۰۹۰	۰/۳۵۸
کیفیت روابط بین فردی	۰/۱۰۰	۰/۴۳۳

با توجه به نتایج حاصل از جدول ۳ همبستگی معکوس و بین فردی معلمان وجود دارد. معناداری بین روابط موضوعی با سبک تدریس و کیفیت روابط

جدول ۳. همبستگی روابط موضوعی با سبک تدریس و کیفیت روابط بین فردی معلمان

عامل	روابط موضوعی	سبک تدریس	کیفیت روابط بین فردی
روابط موضوعی	۱		
سبک تدریس	-.۰/۳۶۰**	۱	
کیفیت روابط بین فردی	-.۰/۴۱۸**	-.۰/۱۶۲**	۱

با توجه به نتایج حاصل از جدول ۴ همبستگی معکوس و معناداری بین مؤلفه‌های روابط موضوعی با سبک تدریس معلمان

جدول ۴. همبستگی مؤلفه‌های روابط موضوعی با سبک تدریس

عامل	سبک های تدریس	بی کفایتی اجتماعی	خود میان بینی	دلبستگی نایمن	بیگانگی
سبک های تدریس	۱				
بی کفایتی اجتماعی	-.۰/۲۸۴**	۱			
خود میان بینی	-.۰/۳۶۱**	-.۰/۸۷۳**	۱		
دلبستگی نایمن	-.۰/۳۲۰**	۰/۷۵۳**	۰/۶۵۴**	۱	
بیگانگی	-.۰/۳۲۶**	۰/۶۹۷**	۰/۷۱۴**	۰/۵۲۵**	۱

می‌شود. این آماره نشان می‌دهد چه میزان از تغییرات مربوط به ضرایب برآورد شده بابت هم‌خطی افزایش یافته است. به عنوان یک قاعده تجربی اگر VIF بزرگتر از ۵ باشد، هم‌خطی بالا است. لذا حد قابل قبول شاخص VIF زیر عدد ۵ است. از سوی دیگر، مقدار ضریب تحمل (Tolerance) نیز درست معکوس مقدار آماره عامل تورم واریانس است و اگر از ۰/۲ بیشتر باشد نشانه آن است که مدل رگرسیون از تناسب خوبی برخوردار است.

نتایج تحلیل رگرسیون در جدول ۵ نشان داد که بی کفایتی اجتماعی، خودمیان بینی، دلبستگی نایمن و بیگانگی، سبک تدریس را پیش بینی می‌کند. لذا با توجه به نتایج می‌توان گفت میزان پیش بینی به صورت معکوس است. یعنی با افزایش نمره بی کفایتی اجتماعی، خودمیان بینی، دلبستگی نایمن، نمره سبک تدریس معلمان کاهش پیدا می‌کند. در تحلیل رگرسیون از آماره عامل تورم واریانس یا VIF برای بررسی شدت هم‌خطی چندگانه استفاده

جدول ۵. ضریب رگرسیون بین متغیرها

ضریب B	خطای استاندارد	مقدار بتا	تی	سطح معناداری	ضریب تحمل	تورم واریانس
مقدار ثابت	۵۷/۵۸	۱/۷۰	۳۳/۶۹	۰/۰۰۰	-	-
بی کفایتی اجتماعی	۰/۸۱	۰/۳۱۲	۲/۶۱	۰/۰۰۹	۰/۸۸۹	۱/۱۲
خود میان بینی	-.۰/۷۸	۰/۲۴۸	-۳/۱۸	۰/۰۰۲	۰/۹۲۴	۱/۰۸
دلبستگی نایمن	-.۰/۸۴	۰/۳۰۷	-۲/۷۶	۰/۰۰۶	۰/۹۶۴	۱/۰۳
بیگانگی	-.۰/۷۶۳	۰/۳۹۵	-۲/۰۲۹	۰/۰۲۵	۰/۹۰۳	۱/۰۲
R	R ²	R Adjust	خطای استاندارد برآورد			
۰/۴۱	۰/۱۷	۰/۴۳	۲۹/۱۳			

با توجه به نتایج حاصل از جدول ۶ همبستگی معکوس و موضوعی وجود دارد. معناداری بین کیفیت روابط بین فردی معلمان با مؤلفه‌های روابط

جدول ۶. همبستگی مؤلفه‌های روابط موضوعی با کیفیت روابط بین فردی معلمان

عامل	کیفیت روابط بین فردی	بی‌کفایتی اجتماعی	خود میان بینی	دلبستگی ناایمن	بیگانگی
کیفیت روابط بین فردی	۱				
بی‌کفایتی اجتماعی	-.۰/۲۸۲**	۱			
خود میان بینی	-.۰/۳۹۲**	-.۰/۸۷۲**	۱		
دلبستگی ناایمن	-.۰/۳۲۷**	-.۰/۷۵۳**	۰/۶۵۴**	۱	
بیگانگی	-.۰/۶۰۰**	۰/۶۹۷**	۰/۷۱۴**	۰/۵۲۵**	۱

نتایج تحلیل رگرسیون در جدول ۷ نشان داد که بی‌کفایتی اجتماعی، خودمیان‌بینی، دلبستگی ناایمن و بیگانگی، کیفیت روابط بین فردی معلمان را پیش‌بینی می‌کند.

جدول ۷. ضریب رگرسیون بین متغیرها

ضریب B	خطای استاندارد	مقدار بتا	تی	سطح معناداری	ضریب تحمل	تورم واریانس
۷۶/۳۸	۲/۹۲	-	۲۶/۱۱۰	۰/۰۰۰	-	-
۳/۱۳۰	۰/۵۳۵	۰/۶۷۸	۵/۸۵	۰/۰۰۰	۰/۸۸۹	۱/۱۲
-۱/۱۹۷	۰/۴۲۴	-۲/۹۳	-۲/۸۲۳	۰/۰۰۵	۰/۹۲۴	۱/۰۸
-۱/۸۹۹	۰/۵۲۵	-۰/۲۶۶	-۳/۶۱	۰/۰۰۰	۰/۹۶۴	۱/۰۳
-۶/۹۱۸	۰/۶۷۷	-۰/۷۲۴	-۱۰/۲۱۸	۰/۰۰۰	۰/۹۱۷	۱/۰۹
R	R ²	Adjust R	خطای استاندارد برآورد			
۰/۶۶	۰/۴۴	۰/۶۸	۱۲/۰۹			

نتیجه‌گیری و بحث

هدف از این پژوهش، پیش‌بینی سبک تدریس و کیفیت روابط بین‌فردی معلمان براساس روابط موضوعی بود. نتایج نشان داد که روابط موضوعی، سبک تدریس و کیفیت روابط بین فردی را به صورت معکوس پیش‌بینی می‌کند. لذا با توجه به نتایج هرچه نمره بی‌کفایتی، خودمیان‌بینی، دلبستگی ناایمن و بیگانگی در معلمان بیشتر باشد، سبک تدریس معلمان ممکن است به سمت سبک‌های استبدادی بیشتر گرایش داشته باشند و همچنین کیفیت روابط بین‌فردی نیز کاهش پیدا می‌کند. نتایج حاصل را می‌توان بر اساس دیدگاه نظریه روابط موضوعی تبیین کرد؛ زیرا

لذا با توجه به نتایج می‌توان گفت میزان پیش‌بینی به صورت معکوس است. در تحلیل رگرسیون از آماره عامل تورم واریانس یا VIF برای بررسی شدت هم‌خطی چندگانه استفاده می‌شود. این آماره نشان می‌دهد چه میزان از تغییرات مربوط به ضرایب برآورد شده بابت هم‌خطی افزایش یافته است. به عنوان یک قاعده تجربی اگر VIF بزرگتر از ۵ باشد، هم‌خطی بالا است. لذا حد قابل قبول شاخص VIF زیر عدد ۵ است. از سوی دیگر، مقدار ضریب تحمل (Tolerance) نیز درست معکوس مقدار آماره عامل تورم واریانس است و اگر از ۰/۲ بیشتر باشد نشانه آن است که مدل رگرسیون از تناسب خوبی برخوردار است.

روابط بین فردی یکی از مهارت‌هایی است که در برقراری ارتباط مؤثر بین افراد نقش مهمی دارد و می‌تواند در هویت‌یابی و شکل‌گیری شخصیت انسان نقش مهمی ایفا کند. رابطه بین فردی می‌تواند در محیط کار، خانه، مدرسه و در جامعه شکل بگیرد. در دنیای امروز روابط بین فردی از اهمیت بسیار زیادی برخوردار است. برقراری ارتباط می‌تواند به رفع نیازهای انسان‌ها از یکدیگر منجر شود. حال هرچه توانایی افراد در برقراری این ارتباط، بیشتر و مؤثرتر باشد به همان میزان روابط بین فردی در خانواده و در محیط کاری نیز مرتفع می‌شود. از این رو همانقدر که کیفیت روابط بین فردی می‌تواند در رشد شخصیت و شناخت هویت افراد کمک کند، نداشتن ارتباط مؤثر، خوب و کارآمد با دیگران نیز می‌تواند منجر به شکست، عدم موفقیت، افسردگی و مشکلات روحی و روانی دیگر شود. طبق نظریه‌های مختلف روان‌شناسان در حوزه روابط بین فردی، توانایی برقراری ارتباطات اجتماعی یکی از مهم‌ترین نشانه‌های سلامت روانی در افراد است و افزایش کیفیت زندگی و رضایت از آن را به همراه دارد. با توجه به نتایج حاصل از این پژوهش جهت افزایش کیفیت روابط بین فردی خصوصاً در معلمان که با نسل جوان و آینده‌ساز جامعه در ارتباط هستند، لازم است مواردی همچون بی‌کفایتی اجتماعی، خودمیان‌بینی، دلبستگی ناایمن و بیگانگی کاهش یابد تا از این طریق بتوان کیفیت روابط بین فردی را افزایش داد. از سوی دیگر، از آنجا که هر پژوهشی دارای محدودیت‌های است بر این اساس محدودیت این پژوهش این است که امکان تعمیم یافته‌های حاصل از این پژوهش به معلمان شهرستان‌ها و مقاطع تحصیلی، مدارس دولتی و غیردولتی وجود ندارد. بر این اساس و با توجه به نتایج حاصل از آنجا که نتایج نشان داد روابط موضوعی، سبک تدریس و کیفیت روابط بین فردی را به صورت معکوس پیش‌بینی می‌کند. بنابراین پیشنهاد می‌شود که جهت کاربرد سبک‌های تدریس مقتدرانه و موثر در کلاس درس زمینه بهبود و کاهش بی‌کفایتی اجتماعی، خودمیان‌بینی، دلبستگی ناایمن و بیگانگی در بین معلمان کاهش داده شود تا معلمان با اقتدار بیشتر و با استفاده از سبک‌های مناسب‌تر با محیط کلاس خود، تدریس خود را دنبال نمایند.

این نظریه معتقد است الگوهای ارتباطی و بازنمایی‌های ذهنی شکل‌گرفته در روابط اولیه زندگی، بر شیوه تعامل افراد در بزرگسالی اثرگذار است. بر این اساس، معلمانی که دارای روابط موضوعی ایمن، مثبت و منسجم هستند، احتمال بیشتری دارد که در محیط آموزشی از سبک‌های تدریس حمایتی، تعاملی و دانش‌آموزمحور استفاده کنند و روابط بین فردی مطلوب‌تری با دانش‌آموزان برقرار سازند.

نتایج حاصل از این پژوهش با نتایج بدخشی خارخار و همکاران (۱۴۰۰)؛ قنادزادگان و همکاران (۱۳۹۹)؛ احمدی و رضایی (۱۴۰۴)؛ محمدی و کریمی (۱۴۰۳)؛ فیشر و همکاران (۲۰۲۶)؛ سون و همکاران (۲۰۲۶)؛ بویسه و همکاران (۲۰۲۶)؛ و هرسوگ (۲۰۲۳) همسو می‌باشد. در این ارتباط بدخشی خارخار و همکاران (۱۴۰۰) نشان دادند رابطه‌ی معنادار منفی مابین درگیری تحصیلی با روابط موضوعی (مؤلفه‌های بی‌کفایتی اجتماعی و خودمحوری) و سبک دلبستگی اجتنابی برقرار است. لذا این نتیجه حاصل شده است که درگیری تحصیلی از سوی دلبستگی ایمن استنباد می‌گردد. قنادزادگان و همکاران (۱۳۹۹) نیز نشان دادند که پس از انجام مداخله، نمرات روابط بین فردی، رفتارهای خود تخریب‌گری و سازمان شخصیت در گروه مداخله به صورت معنی‌داری در مقایسه با گروه کنترل کاهش یافت. هرسوگ (۲۰۲۳) نیز نشان داد که با وجود جدید بودن پژوهش‌های روان‌درمانی تحلیلی کوتاه‌مدت، برخی پژوهش‌ها نشان داده‌اند که روان‌درمانی روابط موضوعی کوتاه‌مدت در کاهش مشکلات بین فردی اثربخش است.

امروزه هدف کلاس‌های درس، ایجاد محیط‌های اجتماعی به منظور تسهیل یادگیری در فراگیران است. قابل ادعا است که فراهم کردن جو کلاسی مناسب لازمه فرایند یاددهی-یادگیری است. سبک تدریس بازخورد منطقی آموزش‌دهنده و فراگیر است. جایی که آموزش‌دهنده با برنامه‌ریزی دنبال این است شرایط مطلوب تغییر را فراهم کند. لذا می‌توان گفت مربیان نیز دارای سبک‌های تدریس ترجیحی خود هستند. سبکی که برای آموزش در کلاس درس یا در حالت آموزش فردی کارایی دارد (بهرنگی، ۱۴۰۳).

References

- Ahmadi, M., and Rezaei, S. (2024). The relationship between interactive teaching style and the quality of teachers' interpersonal relationships with students' academic motivation. *Quarterly Journal of Modern Educational Research*, 12(2), 81-102. [In Persian].
- Arab Sheybani, Kh & Akhoondi, N. (2018). Validation and Verification of Factor Structure of Teaching Strenberg Intelligence Questionnaire (TSI-Q) in teachers, *Biquarterly Journal of Cognitive Strategies in Learning*, 5(9) . [In Persian].
- Badakhshi Kharkhar, Z. Salimi, Sarwar. Arab, F & Karami, A. (2021). The relationship between thematic relationships and attachment style with academic engagement in students of Zanjan Azad University. First national conference on management psychology and behavioral sciences. Tehran. [In Persian].
- Bahrangi, M, Reza. (2024). *Bruce Joyce's Teaching Models*. Kamal Tarbiat Publishing House. [In Persian].
- Buyse, E., Longeville, M., Colpin, H., Verschueren, K., & Spilt, J. (2026). Supporting teacher-student relationships in secondary education: A comprehensive framework and tool for teacher professional development. *Frontiers in Education*, 11, 1739621. Doi : org/10.3389/feduc.2026.1739621
- Fathi-Azar, E. (2019). *Teaching Methods and Techniques*. Tabriz, Tabriz University Press. [In Persian].
- Fischer, L., Audrin, C., Biémar, S., Mella, N., & Dan-Glauser, E. (2026). What do teachers think about students' emotions? A mixed-method exploration of their implicit theories. *European Journal of Psychology of Education*, 41(31), 1-19. doi.org/10.1007/s10212-026-01074-5.
- Ghanadzadegan F, Rahimian Boogar I & Pourasghar M. (2020). Effectiveness of short-term object relation psychotherapy on interpersonal relationships, self-destruct behaviors and personality organization in patients with borderline personality disorder: A clinical trial study. *J Gorgan Univ Med Sci*. 22 (4). 30-39. [In Persian].
- Hersoug, AG. (2023). A closer look at good and poor outcome in psychodynamic psychotherapy: a case comparison study. *Clinical Case Studies*. 9(2). 135-53. doi: 10.1177/1534650110364415
- Hosseini Ghadamgahi, J. (1997). Quality of social relationships, stress level and coping strategies in coronary heart disease patients. Master's thesis in clinical psychology. Tehran. Tehran Psychiatric Institute. Iran University of Medical Sciences. [In Persian].
- Mccarthy, J (2019). Adolescent character formation & psychoanalytic theory. *The American journal of Psychoanalysis*. 55(3). 245-267.
- Mighani, N. (2002). Investigating the relationship between the level of psychological counseling (job stress) of managers and their performance in girls' high schools in Tehran's Education Region 2. Master's thesis, Department of Educational Sciences and Psychology. Alzahra University. [In Persian].
- Moezian, M. (2019). Predicting communication skills and conflict resolution styles based on public relations components in female teachers. Master's thesis. Payam Noor University, Sanandaj Center. [In Persian].
- Mohammadi, A, and Karimi, R. (2023). Predicting the feeling of belonging to school based on the emotional atmosphere of the classroom and teacher-student relationships. *Iranian Journal of Educational Psychology*, 19(1), 55-74. [In Persian].
- Sarmad, Z. Hejazi. E & Bazargan, A. (2024). *Research Method in Behavioral Sciences*. Agah Publications. [In Persian].
- Shabani, H. (2024). *Educational and Training Skills*. Tehran: Samt Publications. [In Persian].
- Sharifi Daramadi, P. (2009). *Innovative Theorists of the Assisting Subject Relations Stage and Child Psychoanalysis*. Tehran Publishing. [In Persian].
- Sun, W., Liu, X., Ding, S., He, D., Wu, Q., & Li, S. (2026). Close to the teacher, believe in the teaching: The advantageous effect of interpersonal emotion regulation and the role of teacher-student closeness. *Frontiers in Psychology*, 17, 1745339. doi.org/10.3389/fpsyg.2026.1745339.
- Trauernicht, M., & Lazarides, R. (2025). Disentangling the complex interplay in classroom relationships: A model of reciprocal situated teacher-student relationships. *Zeitschrift für Erziehungswissenschaft*, 28, 373–395. Doi:org/10.1007/s11618-025-01303-5.